

ՏՐԻԱՄՈՐ ԻՍԿԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

«Օրհնեալ ես դու ի կանայս»

(ՂԱՍ., Ա., 42):

Մարդ արարածի համար մեծութիւնը յարաբերական է, քանզի տիեզերքի մէջ իր ներկայութիւնը զգալի ընող բացարձակ Մեծն է անոր մեծութեան չափանիշը: Երբ Գերագոյն Մեծին հետ բաղդատենք պատմութեան մէջ մեծ ճանչցուած դէմքերը, անոնք անմիջապէս կը փոքրնան այս բարձր չափանիշին դիմաց: Միւս կողմէն սակայն անոնք կը մեծնան բաղդատմամբ հասարակ ու անձնակեղրոն դոկէիկ կեանքով մը միայն գոհացող հարիւր հազարաւոր նիւթապաշտ ու աշխարհասէր մարդոց՝ որոնք չեն շարժիր երբեք դէպի վեր մագլցելու, ազատագրուելու համար ստորին ու գետնաքարշ իրենց միտումներէն:

Յիսուսի մայրը՝ Մարիամ, քրիստոնէական կրօնի պատմութեան մէջ մեծ դէմք մըն է, բացարձակ Մեծին մօտ և Անոր հովանիին ներքեւ ապրած ըլլալուն համար: Իր նկարագիրը բարձր է որովհետև Անտեսանելի Բարձրեալին հանդէպ ունեցած իր դիրքը ուղիղ և ներդաշնակ է: Այս իրողութիւնը բացորոշ կերպով ի յայտ կուգայ երբ ուշադրութեամբ դիտուի անոր կեանքը:

Տրիամոր մեծութիւնը կ'արտայայտուի նախ անոր մշտատե կուսութեամբը: Կուսութիւնը փնտռուած և յարգուած առաքինութիւն մը եղած է քրիստոնէութեան մէջ առաքելական դարէն սկսեալ: Հոգեբանական իրողութիւն մըն է որ կուսութիւնը ենթակային մէջ կը զօրացնէ նուիրումի բնազդը, և կը մշակէ ժուժկալութեան, զոհողութեան և համբերութեան նման գեղեցիկ առաքինութիւնները: Նոյնպէս կոյսը կամ կուսակրօնը, ծառայութեան գաղափարական ոգիով տոգորուած, կրնայ ինքզինքը նուիրել իր նմաններուն՝ բացառիկ զոհողութիւններով, ինչ որ ինքնին թէ՛ բարոյական և թէ՛ ընկերային մեծ արժէք մը կը ներկայացնէ: Բայց և այնպէս, կուսութիւնը Տրիամոր մեծութեան միակ չա-

փանիշը չէ. քանզի նա մշտատե կուսութեան համար չէ որ մեծ եղած է, այլ մեծ ըլլալուն համար մշտատե կուսութեան առաջնորդուած է:

Ս. Կոյսի մեծութեան ուրիշ մէկ արտայայտութիւնն է իր վերափոխումը: Հին եկեղեցիներու մէջ, Վերափոխումն Ս. Աստուածածնայո՛ւ անունը կրող տօնը Յիսուսի մօրը յատկացուած մեծագոյն տօնախմբութիւնն էր, ըստ որում Տրիամայրը մարմնով երկինք փոխադրուած է իր մահէն մի քանի օրեր յետոյ: Մեծութիւն մը միայն արժանի է Աստուծոյ քով փոխադրուելու: Հին եկեղեցիներու մէջ ընդհանուր այս աւանդութեան կապակցութեամբ կը պատմուի թէ Բարթողիմէոս առաքեալ յուղարկաւորութեան հանդէսին չէր կրցած հասնիլ: Հետեւաբար վերջին անգամ ըլլալով իր յարգանքը մատուցանելու համար կը փափաքի տեսնել զայն: Երբ բոլոր առաքեալներ միասին գերեզմանատուն կ'երթան, Ս. Կոյսին մարմինը գերեզմանի մէջ չեն գտներ, և ատկէ եզրակացնելով կը խորհին թէ երկինք փոխադրուած ըլլալու է ան: Իսկ Բարթողիմէոս առաքեալն ալ միւթաբեղու համար, անոր կը շնորհեն Սուրբ Կոյսի մէկ կենդանապիրէ՝ զոր ան Հայաստան կը բերէ ըստ ազգային աւանդութեան:

Աստուածածնայ Վերափոխման տօնը հին եկեղեցիներու մէջ Օգոստոս 15ին կը կատարուի. իսկ Հայ եկեղեցւոյ մէջ՝ Օգոստոս 15ի մերձաւորագոյն, այսինքն Օգոստոս 12-18ի միջև զուգադիպող Կիրակիին: ԺՖ. դարուն, Ս. Ներսէս Շնորհալի այս տօնը երեքօրեայ տօնախմբութեան իննօրեայ հանգիստութեան կը վերածէ ինչ որ կը շարունակուի մինչև օրս:

Մարիամի մեծութիւնը երևան կուգայ նաև իր Տրիամայր կոչումին մէջ. այս տիտղոսը և գիրքը իրեն կուտայ մեծ առանձնաշնորհում մը՝ զոր ոչ ոք կրնայ ետ առնել իրմէ: Այս տիտղոսը յիշուի երանելի գիրք մը տուած է իրեն կանանց դասակարգին մէջ, և այս իսկ պատճառաւ, Քրիստոնէական եկեղեցւոյ պատմութեան առաջին օրէն սկսեալ, կնոջ գիրքը նաև զգալի կերպով բարձրացած է քրիստոնէական կրօնի քաղաքակրթութեան մէջ: Քսափէր ամէն անգամ որ կնկան մը կը հանդիպէր,

իր գլխարկը վար առնելով, յարգանք կը բարենէր զայն. երբ ասոր պատճառը հարցուցին, «աշխարհի Փրկիչը կնոջմէ ծնաւ» պատասխանեց։ Այժմ լուսաւորեալ երկիրներու մէջ իզական սեռը իր վայելած բացառիկ առանձնաշնորհումները կը պարտի Քրիստոնէական եկեղեցիին մէջ Ս. Կոյսին ունեցած այս բարձր դիրքին։

Որքան ալ վերոյիշեալ իրողութիւնները արտայայտեն, հաստատեն և շեշտեն Տիրամօր մեծութիւնը, սակայն իրականին մէջ և յեականին, անոր մեծութիւնը կը կայանայ իր ազնիւ և բարձր նկարագրին մէջ, որուն հետեանքով ինքզինք կուսութեան նուիրած և այդ պատճառաւ Տիրոջ Մայրը ըլլալու մեծագոյն պատիւին արժանացած է, և որուն իբրև արդիւնք ապականութիւն չէ տեսած, այլ վերափոխուած է։

Անհատի մը իրական մեծութիւնը իր նկարագրին մէջ կը կայանայ։ Թէև հիներու մօտ մեծութեան չափանիշը հարստութիւնը և աշնուական սերունդէ ծնած ըլլալը եղած է, սակայն այսօր ամէնքս ալ գիտենք թէ ասոնք մեծութեան իսկական չափանիշներ չեն։ Թէև այսօր իսկ կը յարգուին բարձր պաշտօններու տիրացածները կամ մտային առաջնակարգ կարողութիւն ունեցողներն ու բնական զեղեցկութեամբ օժտուածները, բայց դարձեալ առհասարակ ընդունուած է որ ասոնք ալ իսկական մեծութիւններ չեն։ Իրականին մէջ մեծ է այն որ մեծ հոգի կը կրէ եւ մեծ նկարագրի տէր է։ Մենք չենք ստորոգնահատեր հարստութիւնը, դաստիարակութիւնը, բարձր տիտղոսներն ու աստիճանները, մտքի կարողութիւններն ու ընդունակութիւնները. ասոնք փնտռուած առաւելութիւններ են և մեծ օգտակարութիւններ ալ կրնան ունենալ մարդկութեան. սակայն եթէ անհատը այս բոլորը ունենալով մէկտեղ չունենայ նաև մեծ սիրտ, մեծ հոգի ու ազնիւ նկարագիր, վերոյիշեալները մեծ արժէք չեն ներկայացներ։ Ծանօթ իրողութիւն է որ Յիսուսի մայրը հարուստ չէր քսակով, բայց հարուստ էր սրտով. բարձր դպրոց տեսած չէր, սակայն լի էր աստուածային խմաստութեամբ։ Նա կը կրէր ազնիւ սիրտ ու վեհ հոգի։

Տիրամօր կեանքին մէջ ուշագրաւ յատկանիշներէն մին անոր մաքրակեցալ ըլլալն

էր։ Կնոջ մը մտքի ու կենցաղի մաքրութիւնը ընկերական ու բարոյական աւելի մեծ արժէք կը պարունակէ իր մէջը քան անոր բարձրագոյն ընկերային յատկանիշները։ Մարիամ սրտով այնքան մաքուր և նկարագրով այնքան ամրիժ էր որ սրբութեան մարմնացում Աստուածորդին կրցաւ իրմէ ծնիլ։ Մաքուր կենցաղամարութիւնը, աստուած պաշտութեան իբրև անբաժան ընկերը, կնոջ մը լաւագոյն փառապսակն է։ Ս. Կոյրը լիովին ունէր ասոնք. ինչպէս նաև անոնցմէ անբաժան համեստութիւն, ազնւութիւն, խոնարհութիւն և զգաստութիւն, որոնք իբրև մէյ մէկ անգին գոհարներ՝ կը զարդարէին Ս. Կոյսի սիրտն ու հոգին, ու կը կազմէին իր իսկական մեծութիւնը։

Տիրամայրը այս բոլոր թանկագին գոհարներովը զարդարուած և իզական սեռի ամէն առաքինութիւններով օժտուած, իբր անարատ ու ամրիժ մէկը, մաքուր կենցաղի ցայտուն օրինակը կը հանդիսանայ Քրիստոնէական եկեղեցւոյ մէջ։ «Ձգասուք ինք եւ առաքինութիւն իրարու հետ այնքան նոյնացած են որ դժուար է զանոնք անջատել իրարմէ» կ'ըսէ հեղինակ մը. իսկ ուրիշ մը կը յաւելու. «Մտքի ու վարմունքի սքեւքիւնը կնոջ մը մեծագոյն փառքն է»։ Մարիամի կեանքին մէջ իրականութիւն մըն էր այս։

Տիրամօր կեանքին մէջ ուրիշ ուշագրաւ յատկանիշ մըն էր Աստուծոյ կարգադրութեանց հանդէպ անոր խոնարհ ու հնազանդ ոգին։ Երբ Աստուծոյ կողմէն յայտարարուեցաւ իրեն Տիրամայր ըլլալու աւետիսը, ինք կնոջական համեստութեամբ մը թէև վայրկենապէս խոռովեցաւ ու զարմացաւ, «Զի՞քի լինիցի ինձ այդ» բառերու արտասանութեամբ, բայց քիչ յետոյ համոզուեցաւ և Աստուծոյ կարգադրութեան առջև խոնարհեցաւ, «Ահա առիկ կամ աղախին Տեառն» ըսելով։ Մարիամի հնազանդութեան սոյն ոգին ոչ թէ կեղծ համակերպութեան մը արդիւնքը, այլ իր բարեպաշտութեան հետեանքն էր։ Բարեպաշտութեան էական պայմաններէն մին է Աստուծոյ հետ համընթաց քալելը։ Մարիամ այս ճշմարտութիւնը լաւ ըմբռնած և իր կամքը Աստուծոյ կամքին հետ նոյնացուցած՝ իր ներքին գոհացումը Աստուծոյ հնազանդութեան մէջ կը փնտտէր։

Աստուծոյ հաւատալ իրեն համար դաւանանք մը չէր լուի, այլ Անոր վստահիլ և հնազանդիլ էր բառին բովանդակ առումովը: Քրիստոնեայ հեղինակ մը կ'ըսէ. «Իրական հնազանդութեան մէջ է նեմարիս ազնուութիւնը»: Իսկ ուրիշ մը կը յայտարարէ. «Այսը մեզ հնազանդելու կ'առաջնորդէ, իսկ միւս կողմէն հնազանդութիւնը կ'օգնէ մեզի աւելի լուսաւորուելու»: Աստուծոյ կամքին գիտակցարար համակերպիլ Տիրամօր բարձրագոյն հաճոյքը կը կազմէր իր բարեպաշտիկ կեանքի մաքուր կենցաղին մէջ: Շատ մը մեծ մարդոց յաջողալից կեանքին զաղտնիքը արդէն Աստուծոյ հետ սոյն ներդաշնակ յարաբերութեան մէջ կը գտնուի: Կարելի չէ զաղափարական կեանք մը ապրիլ առանց բնական ու բարոյական օրէնքներուն հետեւելու և առանց Աստուծոյ ծրագրերներուն առջև խոնարհելու: Ըստ Կոմիւնիկիոսի, «սոնարհութիւնը հաստատուն կռուան է բոլոր առաքինութեանց»: Ուրիշ բարոյախօս մը կ'ըսէ. «Վստահ ելեք բեմարդ չի կրնար բան մը սորվիլ երէ նախապէս չսորվի խոնարհութեան դասը»:

Յիսուսի մօրը մեծութիւնը որոշող ուրիշ կէտ մըն ալ անոր հիպար մայրութիւնն է: Ան իր գերդաստանէն ժառանգած լույսատկութիւններով, ցոյց տուած մաքուր կենցաղաւարտութեամբ և Աստուծոյ հանդէպ ունեցած խոնարհ ու հնազանդ սգիւով որքան բարձրացուցած էր իր նկարագրիւրը, նոյն համեմատութեամբ իր մայրական ամբողջ հոգածութիւնը և նուիրումը թափեց մանուկ Յիսուսին վրայ որ աշխարհի փրկիչն ըլլալու սահմանուած էր: Մեծ անձնաւորութիւններէն շատեր իրենց առաքինութիւններն ու բարի յատկութիւնները իրենց մայրերուն կը պարտին: Որովհետեւ մօր մը ծուկներուն առջև ընդունուած առաջին տպաւորութիւնները երբեք չեն ջնջւիլ անհատի կեանքին մէջ: Ըստ այս տեսակէտի, շատ փափուկ և շատ մեծ է մօր մը պաշտօնը. թերեւս արուեստագէտի մը զօրծը այնքան բարձր և այնքան համբերատար չէ որքան տիպար մօր մը պաշտօնը նկարագրի կազմութեան զօրծին մէջ:

Էմբրսըն կ'ըսէ. «Մարդիկ այն են՝ ինչ որ իրենց մայրերը կը կերտեն»: Նափօգէտնի տեսութեամբ, «Մանկան ապագայ նակա-

սագիրը միշտ իր մօրը ձեռքն է: Ահա այս իսկ պատճառաւ Արքայազն Լիւիքըն ի լուր աշխարհի կը յայտարարէ ու կ'ըսէ. «Ես ինչ որ եմ եւ ինչ որ կը յուսամ ըլլալ իմ հրեշտականման մօրս կը պարսիմ»: Իսկ ծօրճ Հէրպերթ կ'ըսէ. «Մեկ հաս բարի մայր հաւիւր ուսուցիչ կ'արժէ»:

Ուստի կնոջ մը մեծագոյն կոչումը մայրութիւնն է. այն օր այս նուիրական պարտականութիւնն կը խուսափի դասալիք կը նկատուի կեանքի պայքարին մէջ: Մարիամ իր կնոջական պարզ բայց ազդու ներշնչումով իր մայրական պարտականութիւնը լիովին կատարեց: Եւ դարէ ի դար երանելի կոչուելու արժանի եղաւ բոլոր ազգերուն կողմէ (ՂԿ., Ա., 48):

Եթէ Իսրայէլի պատմութեան մէջ Յայիլ անունով կենեցի Քարթրին կինը (Դատ., Ե., 24) իր ցեղի կիներուն մէջ օրհնեալ մէկը նկատուեցաւ իր հերոսական մէկ արարքին պատճառաւ, ուստի բոլոր իդական սեռի մէջ այդ օրհնեալ տիպարը կրելու շատ աւելի իրաւունք կը ստանայ Տիրամայրը՝ բովանդակ մարդկութեան փրկիչ մը աշխարհ բերած ըլլալուն համար: Մարդկութիւնը ինկաւ կնոջ մը պատճառաւ. բարձրացաւ դարձեալ կնոջ մը միջոցաւ: Այս զաղափարը շնչուած է շարունակաբար Աստուածամօր ընծայուած մեր շարականներուն մէջ:

Ոմանք մեծ կը ծնին, պզտիկ կ'ապրին. ոմանք փոքրիկ կը ծնին, մեծ գիրքերու կ'արժանանան լոկ բախտի բերումով. իսկ ոմանք ալ իսկապէս մեծ կը ծնին, մեծ կ'ապրին և մեծ ալ կը մեռնին: Տիրամայրը այս տեսակ մեծ գէտքերէն է, և այս իսկ պատճառաւ օրհնեալ է և օրհնեալ պիտի մնայ աշխարհի բոլոր կիներուն մէջ:

ԳՐ. Ա. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Յրէզնօ, Գալիւմ.

